

POLİTİK SİNEMANIN POLİTİKASI NEDİR? SİNE POLİTİKA

Murat Elmas

Tarih boyunca sanat üretimi, içinden çıktığı toplumlarda en kışkırtıcı ve en ilgi çekici ifade biçimlerinden biri olmuştur. Zamanla bu ifade biçimi zenginleşip çeşitlenerek farklı alanlarda görsel ve işitsel duylara hitap etmiş ve insanlığa bambaşka kapılar açmıştır. İnsanın ufkunu, hayalgücünü genişleten etkinliklerin en aktifi, *Yedinci Sanat* olarak sinema, tıpkı bir oyun kurucu gibi tüm geçmiş sanatların potansiyellerini kullanarak modern zamanların getirdiği imkanlarla gelişip serpilerek kendine ayrıcalıklı bir konum elde etmiştir. İlk dönemlerinde hareket kabiliyeti ve sınırlarının keşfi ile sahip olabileceği imkanlar ve etki gücü her iktidar yapısının ilgisini çekmiştir. Bu ilginin sonucunda verilen destekle de sinema, kendinden önceki sanatlardan çok daha hızlı ve sofistike bir biçimde endüstri toplumunun gelişimine paralel olarak ilerlemiş ve teknolojinin de etkisiyle hızla kendi pazarını oluşturup, dünya çapında bir yayılma sürecine girmiştir.

Egemen yapılar, sanat akımlarını modernizmin başlangıcından itibaren üstyapı kurumları içine katma hevesini gerek eğitim müfredatına katarak gerekse *resmileştirme*, *millileştirme* operasyonlarıyla kontrol etmek istese de sinemanın, her türlü müdahaleye rağmen çeşitlenerek gelişmesine ve farklı bakış açılarının oluşumunun önüne geçememiştir. Hareketin ve imgenin zaman-mekandan bağımsız anlatım gücü, yaratıcılığın önüne çıkan her türlü engelin aşılmasını sağlamıştır. Sinemanın gelişim süreci içinde bir başka önemli ve değerli etkisi; bölgesel ve yerel özelliklerin, kültürün-folklörün, ahlaki ve dini çeşitliliklerin bu evrensel ifade biçimiyle üretilen eserlerle harmanlanarak ortaya çıkardığı muhteşem zenginliktir. Bu zenginliğin insanlığın ortak değerlerine yaptığı katkı, *vicdan* ve *umut* gibi toplumsal bilinci geliştiren kavramların daha çok

içselleştirilmesinin yanısıra daha adil, paylaşımcı ve özgür bir gelecek beklentisini çoğaltmasıdır.

Savaşlar, devrimler ve ayaklanmalar gibi toplumsal dönüşüm dönemleri çoğu zaman bu beklentileri hayal kırıklığına uğratsa da sonrasında yaşanan dayanışma, ortak beklentiler ve geleceğin kurgulanması sürecinde sinema, umudu çoğaltmada önemli bir yere sahip olmuştur. Bu dönemler sonrası yeni sanatsal akımların ortaya çıkması; estetik, biçim ve algı düzeylerindeki değişimler, toplumun değişim ve gelişim yönünde kendini aşmaya, yenilenmeye ihtiyaç duymasının en önemli göstergesidir. *Politik sinema* terimi de bu değişim dönüşüm dönemlerinde ortaya çıkmıştır.

İnsanlığın ortak değerleri ile farklı toplumların birbirlerini anlayabilme kapasitesini artıran, toplumun gelişimi ve yönlenmesine etki düzeyi bu kadar yüksek bir enstrümanın egemenler tarafından 'değerlendirilmeye' başlandığı yıllarda aynı anda iktidara karşı mücadele içindeki sanatçılar da dil ve estetik olarak farklılıklara yönelmiş ve politik anlatımlar ortaya çıkarmıştır. Endüstri devrimi sonrasında modern değerlerin oluşması esnasında eskinin yerini alan 'trend'lerin varlığı ve çalışma mecburiyeti sebebiyle toplumun değer yaratma kabiliyeti azalmıştır. Bu eksikliğin telafi edilmesinde olduğu kadar ortak rızanın üretiminde de işlevsel yönü güçlü bir alanın etkin biçimde kontrol altına alınabilmesinin zorunluluğu olarak *sinemanın ekonomi politiği* ortaya çıkmıştır.

Dünyanın modern merkezlerindeki sinema üretimleri çoğunlukla resmi yönetimlerin, ekonomik gücü elinde tutanların kontrolü altına girmişlerdir. Bu merkezlerin kurduğu ağlar zamanla bir ödül-ceza sistemi oluşturmuş, bu etkili ve kontrol edilmesi zor sanatı belli bir yönde ve kendine risk oluşturabilecek

akımların önüne geçebilmek hedefiyle 'pazarın' kavramsal terminolojisinin belirleyicisi haline getirmeye çalışmışlardır.

Politik sinema tanımına bu çerçeveden bakınca hangi sinema hangi politika sorusu akla geliyor. Sistemin çelişkilerinden, yoksulluk, ayrımcılık, yabancılaşma ve sömürüden bahseden yapımlar ile egemenlerin kendi aralarındaki rekabet ve didişmeyi temel alıp kendilerini haklı çıkarmaya çalışan propagandif üretimlerin birbirine taban tabana zıt olduğunun farkında olmak gerek. Burada pazar mantığının dışında kalarak adalete, sömürsüz bir gelecek özlemine seslenen bir anlayışın kendi farklılıklarını ortaya koyarak adına hareket ettikleri değerler çerçevesinde örgütlenme, yeni bir dil ve kavramlar yaratma zamanının geldiğini gösteren, dönüşümlerin başladığı bir aşama içinde olduğunun farkında olanların birbirlerini bulmalarının, toplanmalarının vaktinin geldiğini gösteren emareler şu dönemde hayli yoğun biçimde yaşanıyor.

Savaşlar ve krizlerle beslenen kapitalizmin yozlaşan, çürüyen, doğaya yabancılaşan yüzü, global iletişim ağlarının gündelik yaşamın içine dahil olmasıyla daha çok açığa çıkıyor. Farklı alanlardaki sorunların çözümü; cinsiyetçilikten, modern sömürgeciliğe, iklim adaletinden gelir adaletsizliğine ve yabancı düşmanlığına kadar birçok cephede ortak hedefler noktasında birbirine yaklaşıyor. Sinema alanındaki entelektüel birikim ve duyarlılık bu aşamada bir çok potansiyeli barındıran bir ifade biçimi olarak çok özel bir yerde durmaktadır. Vicdanı, mücadeleyi, dayanışmayı çoğaltacak kolektifleri ortaya çıkarmak, dayanışma ağlarını yaygınlaştırabilecek, daha çok insana ulaşılabilir koşullar önceki zamanlara göre gelişmiş sosyal iletişim ve teknolojik imkanlar bu kadar çeşitlenmişken bir tercih olarak önde durmaktadır. Bu konudaki samimiyeti belirleyecek olan sürecin devamındaki çabalar olacaktır.